

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 7 ΤΟΥ ΑΙΩΝΑΡΗ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 484

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ-
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ. 'Ο Βενιζέλος ἐδῶ καὶ στήν
Κρήτη (τέλος).

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ. 'Αλεξάνδρα Λέκκα.

Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Τὸ δαχτυλίδι τῆς μάνης (συνέχεια).

ΚΑΠΙΟΣ. Οἱ παπάδες τῆς Πόλης ὡς πλάστες κατασκοπῶν.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Ζωή.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Σκηνικὲς προστάσεις.

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ. Στὸν Paul Fort.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΑΜΑΣ. 'Ο Ποιητὴς καὶ ὁ Κριτικὸς (συνέ-
χεια).

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. 'Ο 'Αρχισυντάχτης.

Α. ΤΡΑΝΟΣ. Νέκρα καὶ Ζωή.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. -- Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. -- ΧΩ-
ΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΟΙ ΠΑΠΑΔΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΩΣ ΠΛΑΣΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΩΝ

Μᾶς γράφουνε ἀπὸ τὴν Πόλη γιὰ τοὺς
Μεγαλοσκολίτες πὼς ὁ δεσπότης τους ὁ
διεφθοντὴς τόσο τοὺς ἔχει τρομαγμένους
μὲ τὸ διώξιμο, πὺ δὲν κοτοῦνε ν' ἀνα-
φέρουν τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα. Κατασκο-
πέδουνται μεταξύ τους μ' ἐν τολή τοῦ
Σκολάρχη καὶ ἄλλοι τοῦ ὅπιος κα-
ταγγελλθεῖ.

Οἱ Μεγαλοσκολίτες εἶναι ὅλοι φτωχὰ
παιδιὰ ἀπὸ τὰ σινάφια πὺ θὰ γίνουν ἄ-
θριο μεθάθριο δασκάλιοι καὶ πλερώνουν
ξεπεσμένα καὶ λίγα διδάχτρα, ὅχι πλου-
σιόπαιδα, καὶ γιὰ τοῦτο τοὺς τρομοκρα-
τεῖ ὁ Σκολάρχης. 'Αφτὸς κάνει τὶς ἐγ-
γραφές. Μάλιστα ἀπὸ τότες πὺ ἡ Σκο-
λή καταγγέλλθηκε ὡς ἐστία μαλλιαρισμοῦ,
ὁ σκολάρχης φρένιασε περισσότερο.

Εἶναι περιορισμένο μυαλὸ καὶ 'Ιε-

σουῆτης, τάχα σπουδασμένος στὴ Γερ-
μανία.

Νά, γιὰ τὸ "Ἔθνος ξεπέφτει. Γιὰ τὸ
οἱ δασκάλιοι καὶ Δεσποτάδες διδάσκουν
τὴν κακοήθεια, καὶ μάλιστα τὸ χειρότερο
εἶδος κακοήθεια, πὺ εἶναι τὸ νὰ κατα-
σκοπέδουνται καὶ καταγγέλλουνται τὰ
παιδιὰ μεταξύ τους.

ΚΑΠΙΟΣ

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΔΩ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ *)

Β΄.

'Όταν ἐγινεν ἡ Τουρκικὴ ἐπανάσταση οἱ Τούρ-
κοι τῆς Κων)πόλεως γυρίζοντας στὰ σημαιοστολι-
σμένα σοκάκια καὶ μαγαζιά τοῦ Πέραν, δπὺ ἔτυχε
νὰ εἶμαι τότε, ἔπιναν, ἐζητωκραύγαζαν, ἐφιλοῦσαν
τοὺς Χριστιανούς καὶ στὸ τέλος τοὺς ἔλεγαν :

— Καλὸ πρᾶμμα τζάνουμι τὸ Σύνταγμα.... Μὰ
τί πρᾶμμα εἶναι ;

'Η Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση πὺ ἐγινεν ἐδῶ ὅ-
στερα ἀπὸ ἕνα χρόνο παρουσίασε ἀξιολογηρότερο
ἐγκεφαλικὸ μαρτύριο. Οἱ Τούρκοι ἐπὶ τέλος εἶχαν
νὰ μάθουν τί εἶναι Σύνταγμα, ἕνα πρᾶμμα δηλα-
δὴ μὲ κάμποσα ἄρθρα. Οἱ ἐπαναστάται τῶν 'Αθη-
νῶν ἀρχηγοὶ καὶ ὀπαδοί, στρατὸς καὶ Λαός, ἐδγῆ-
καν στὸ κλαρὶ ἐπὶ ἕνα χρόνο καταζητοῦντες τὴν
'Ανόρθωση. Ἐψάξαν, ἐστούμπισαν τὰ κεφάλια τους,
αἰμάτωσαν τὰ πόδια τους σ' ἐπιφυλακὲς καὶ συλλα-
λητήρια, λόγους καὶ ἄρθρα καὶ στὸ τέλος ἔκαμαν
στόπ ! Τότε τοὺς ἤρθε στὸ νοῦ ὁ Βενιζέλος καὶ ἔ-
στειλαν νὰ τὸν φέρουν. 'Ο ἄνθρωπος αὐτὸς πὺ με-
ρικοὶ φίλοι του τὸν εἶχαν παραστήσει, ὡς συγκεντρώ-
νοντα τὴν λύσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ προβλήματος σὲ
μιὰ ἔξωση τοῦ Βασιλέως, εἶχεν ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ
παραστήσει ἐπιγραμματικὰ τὴ Νεοελληνικὴ κατά-
σταση μὲ ἕνα ἄρθρο του στὸν «Κήρυκα», ἐπάνω,
θαρρῶ στὴν πλειοψηφία πὺ ἔφερον ὁ Δεληγιάννης
κατὰ τὸ 1906. «Παρασιτοκρατία, Ἐθνοιοκρατία,
Ἐρανοκρατία». Πενήντα χρόνια οἱ ἴδιες οἰκογένειες
στὴ Βουλῆ, στὴν Κυβέρνηση, στὸ Παλάτι, στὰ ὀφί-
τσια, στὰς διευθύνσεις ἔλων τῶν ὑπηρεσιῶν, χιλιά-
δες ἄεργοι ἄνθρωποι γύρω των ὡς ἐπιτελεῖο, ὁ Βα-
σιλεὺς ἐπάνω μοιράζων τὴν ἀγάπη του σ' αὐτούς
καὶ πέραν αὐτῶν ἀγνοῶν ἂν ὑπάρχη ψυχὴ, πείνα,

(*) Κοίταξε ἀριθ. 483.

δυστυχία, και ο λαός κάτω λατρεύων σάν εικονίσματα το πλήθος των ξοάνων αυτών, νησιτικός αλλά και σκοτωνόμενος στην πόρτα τους. Το πράμμα βέβαια δὲν εἶταν παράξενο φαινόμενο. Στην ψυχή ἑνὸς λαοῦ σκλάβου 500 χρόνια ἦταν ἐπόμενο νὰ ζῆ ὁ ραγιαδισμὸς ὡς ἡ χλόη στὴ χέρσα γῆ. Τὶ ἐμεσολάβησε γιὰ νὰ καλλιεργηθῆ ἡ ψυχή αὐτή, νὰ ξανανιχθῆ σὲ καινούργια βλάστηση, νὰ μεστωθῆ, νὰ στενοχωρηθῆ μέσα στὰ στενὰ κάδρα τῆς ἀλύτρωτης ζωῆς; Τὸ Κράτος; Ἄλλ' αὐτὸ ἦταν στὰ χέρια τῆς δυναστευοῦσης τάξεως Τὸ Σχολεῖο; Στὰ χέρια τοῦ Σχολακιστικοῦ. Ὁ Τύπος; Ὁ Γαβριηλίδης ἀγωνιζόμενος νὰ δημιουργηθῆ πάλι οἰκονομική, νὰ ἀνασκαλέψῃ τὴν Ἑλληνικὴ Παραγωγή, ν' ἀνοίξῃ στοὺς κόρκους καὶ σύνορα συμφερόντων, νὰ δημιουργήσῃ συνείδηση θετική, πραγματολογική, οὐσιαστική, μοιάζει μέσα στοὺς μαρτυρικούς ἀγῶνας τοῦ σάν παράφρων μονολογῶν στοὺς δρόμους. Μετὰ τὸν Καποδίστρια, προσπαθήσαντα νὰ ἐπιτύχῃ νέα κατεύθυνση τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, νὰ τὸ πλησιάσῃ πρὸς τὴ Γῆ, νὰ τὸ καθάρσῃ μὲ τὸ φῶς τῆς Ἀγρονομικῆς Ἐπιστήμης, νὰ τὸ δξύνῃ στὸ ἀντίκρουσμα τῶν ἀναγκῶν τοῦ καὶ τῶν συμφερόντων του, νὰ τὸ κάμῃ ζωντανό, οἱ ἄρρυθμοι, ἀλλὰ ἠρωϊκοὶ ἀγῶνες τῆς «Ἀκροπόλεως» εἶναι ἡ μόνη προσπάθεια γιὰ δημιουργία ἀντικαφενιακῆς, ἀντιπαρλαπιπικῆς, ἀντισυνεφολογικῆς, ἀντιναργιλαδικῆς Ἑλλάδος(*). Στὸ μεταξὺ ἄλλοι πολιτικὴ καὶ δημοσιογράφοι ἔθρεψαν τὴν παραπροσύνη, ἐδοθηθοῦσαν τὴν παθολογικὴν κατάστασιν, μερικοὶ παρασυρθέντες ἄθελα ἀπὸ τὴν ὑστερικὴν μεγαλομανία τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς (ὁ Τρικούπης) καὶ ἄλλοι καλλιεργήσαντες συστηματικὰ τὴν ἀρρώστια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ ἀνάγκη πολιτικῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ὁ Βενιζέλος ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶχε τὴν ἀπόλυτη πεποίθησιν πὼς ἀδύνατο κάτω ἀπὸ τὸν πολιτικὸν κόσμον ποὺ πλέει στὴν ἐπιφάνεια τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς νὰ μὴν εἶναι κάποια πνευματικώτερη τάξις, κάποια καινούργια πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάστασις, ἀραιή, ἀναιμική, ἀλλὰ πάντα ἱκανὴ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ ζύμη νέας ζωῆς. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἐσκέφθη. Ἐθνοσυνέλευσις. Ὁχι ὡς διέξοδος ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν, ἀλλ' ὡς μέσο τινάγματος τῆς ἐπιτάφιας πλάκας, ποὺ ἐκάθετο ἐπάνω στὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν, πηδήματος νέου χυμοῦ, νέων σκέψεων, νέων ἀνθρώπων, νέας ζωῆς. Ὁ λαὸς φῶς φανερὸν ὅτι ἀφορμὴ γυρεῖ. Τὸ συλλαλητήριον τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως εἶναι χειρονομία τοῦ πρὸς νέα κατάστασιν. Χρειάζεται βέβαια κάποια ἐργασία γιὰ νὰ μὴ χαθῆ αὐτὴ ἡ λαϊκὴ προδιάθεσις καὶ αὐτὴ νὰ τὴν ἐμπιστευθοῦμε σὲ νέους νομάρχες καὶ ὑπαλλήλους, ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς διαλέξῃ ἕναν καὶ ἕναν ἢ Κυβέρνησιν Δραγούμη.

Ὅταν ὁ Θεὸς θέλησῃ νὰ φωτίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν

(*) Ὁ «Νουμάς» στὸ οὐσιαστικώτερον ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς εἶναι ὁ μόνος πραγματικὸς ἀγὼν.

λαὸν καὶ μᾶς ἔστειλε αὐτὸς μὲ τὸ καντάρι νέου ἀνδρας στὴ Διπλὴ Βουλῆ, ἐκεῖ εἶδα τὸν Βενιζέλο νὰ χτυπᾷ τὸ κεφάλι του :

— Ἄχ τί ἔκαμα ! εἶπε. Τότε ποὺ συμβούλευσα τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἔπρεπε νὰ βάλω ὡς ὄρο καὶ τὸ κάψιμο τῶν πρακτικῶν ὄλων τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων.

Ἡ Βουλὴ τῶν νέων ἀνδρῶν φκιασμένη σάν ἀπὸ πλημμύρα Ἀθηναϊκῆ ποὺ μπαίνει παντοῦ καὶ πετᾷ στοὺς δρόμους μαζὺ παληοπάπουτσα καὶ γυαλικά, ἄχυρα καὶ λευλούδια, ἀχυρολογεῖσε κατὰ 70 0)0 στὰ ρητορικὰ ἀλώνια τοῦ 63. Πίστις, Πατρις καὶ Ἐλεος ! Καὶ μολαταῦτα ὁ Σακελλάριος ἀπὸ τὴν Πάτρα βγήκε στὰς ἐπάλξεις τῆς «Κραυγῆς τοῦ ἐκπνέοντος Ἑλληνισμοῦ» καὶ φώναξε : Ποῦναι οἱ Σαρίπολοι, οἱ Κοντογούργιδες, οἱ Κωσταντόπουλοι, οἱ ρήτορες τοῦ 64 ! Πάει ἡ Ἑλληνικὴ γεννιά ! Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου».

Ἐπρεπε νὰ ἰδῆτε τί ἀγράμματοι ἀνθρωποὶ ἐμοιάζαν στὴ Βουλῆ, τί ἀνούσιοι, τί προδῶται, τί ἄθεοι, ὁ Παπαναστασίου, ὁ Κουτούπης, ὁ Ἀραβαντινός, ὁ Μαβίλης. Καὶ τί ρήτορες, τί ἀηδόνια, τί πατριῶται, τί κέρβεροι τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἔθνους, οἱ βρυκόλακες τῆς λογοκοπίας τοῦ 63. Τὸ τραγικὸ ἐκεῖνο βράδον τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ὁ κ. Παπαναστασίου βλέποντας τὸ Βενιζέλο στὸ βῆμα πνιγμένο στὸν ἰδρώτα, ἐξαντλημένο πλέον ἔπειτα ἀπὸ δύο ὥρων ἀγόρευση — διδασκαλία, ὅπως τὴν ὠνόμασε ὁ Παπαντωνίου — ἀπελπισμένο σάν νὰ ἐπιθέτο πλέον πῶς «ἔρριπτε τὰ ἄγια τοῖς κυσί» ἐγύρισε καὶ μοῦ εἶπε :

— Τί τραγικὸς μάρτυς εἶναι ὁ ἀτυχῆς ὁ Βενιζέλος ἀπόψε !

— Ἀπόψε μονάχα :....

Σὲ ποιά συζήτησιν στὴ Βουλῆ δὲν ὑπῆρξε «τραγικὸς μάρτυς» ; Μήπως στὸ ἀγροτικόν, στὸ ἐργατικόν, στὸ Πανεπιστημιακόν ; Στὸ Κρητικόν ; Τὸν ἐχειροκροτοῦσαν 350 ἀνθρωποὶ ἀπὸ ἐντελῶς ἀντίθετες μεριές. Οἱ 320 ἐχειροκροτοῦσαν τὸν «ρήτορα» καὶ, οἱ 20 τὸν ἄλλο Βενιζέλο, τὸν μελλοντικὸν πολιτικόν, τὸν ἀγωνιστὴν νέας Ἑλληνικῆς ἐγκεφαλικοῦτος Ἄλλὰ ποῖός ἐπὶ τέλος εἶναι ὁ ρόλος τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν στὴν Ἱστορίαν ; Ἔως ποῦ εἶναι παράγοντες καὶ πρῶσις ἢ περιοχὴ τῆς ἐπιδράσεώς των ; Πόση ἢ δυναμικὴ τῆς δημιουργίας των ; Ὁ κ. Χρηστουλάκης εἶναι πολὺ ὀλίγον ἀπαιτητικός· τοὺς θέλει δημιουργοὺς ἀνθρώπων (νὰ φτιάξῃ ἀνθρώπους, λέει τὸ ἄρθρον του). Ἄλλὰ νέοι ἀνθρωποὶ, εὐλογημένε χριστιανέ, θὰ εἴπῃ νέα οἰκονομικὴ μάχη, πάλι οἰκονομικῶν ρευμάτων, ἐπικράτησιν τοῦ ἑνός, ἄρα κυριαρχία τῆς τάδε τάξεως, ἢ ὁποία φορμάρει τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ πλάθεται ὕστερα τὸ πολιτικὸν αὐστηρὰ προσαρμοσμένο, οὔτε πόντο κομμένο πλατύτερα. Τὸ νὰ ζητᾷ νέους ἀνθρώπους σὲ μιὰ ζωὴ ἀσάλευτη στὰ οἰκονομικά τῆς θεμέλια, ἐπομένως ἄθικτη στὴν κοινωνικὴ τῆς φόρμα, εἶναι σάν νὰ ζητᾷ ἀηδονολαλήματα μεσοχειμῶνα. Ἴδου στὴν τελευταία διέτις δυὸ-τρεις ντουζίνες νέων ἀνδρῶν: Μιχαλακέπουλος, Παπαναστασίου, Κουτούπης, Ἀραβαντινός, Δεμερτζής, Καφαντάρης, Πετμεζᾶς, Διομήδης, Ἰατρίδης, Μυλωνᾶς, Τριαντα-

φυλλόπουλος, Ζαβιτσάνος, Π. Καραπάνος, Δελμούζος, Λυμπερόπουλος και κάμποσοι άλλοι. Βάλε τους όμως αυτούς όχι σε μια Κυβέρνηση, όχι σ' ένα Υπουργείο, αλλά σ' ένα τμήμα του Υπουργείου της Παιδείας στο της Δημοτικής Εκπαιδευσεως. Έπειτα; Θαρρείτε πως θα σταθούν ικανοί να παραμερίσουν την Καθαρεύουσα, το Συντακτικό, τη Γραμματική; Ζωή σε λόγου τους αν λαθευτούν και κάνουν πως ξεροβήχουν στη Δημοτική. Βάλε τους στο Υπουργείο των Οικονομικών. Τι θέλετε εκεί να σχεδιάσουν; Θέλετε την εξαγορά των Σιδηροδρομικών γραμμών και την επιστροφή στο λαό των ωφελειών κάθε Εταιρείας; Όλίγα χρήματα να εξοδέψουν οι Εταιρείες και ο λαός είναι ικανός να τους πετροβολήσει, έστω και αν πρόκειται να πέσει στη μισή του τιμή το εισιτήριο. Αλλά γι' αυτή την κατάσταση του λαού ούτε αυτός φταίει ούτε το Κράτος. Το Κράτος της ολιγαρχίας, δεν είχε κανένα λόγο να ξυπνήσει ένα μουζικο που δούλευε περίφημα για την καλοπέρασή της. Ποιός λοιπόν θα τον άρπαξεν από το λαιμό, θα του έτριβε τα μάτια του, θα του τ' ανοίγαν εμπρός στις ανάγκες του και τα συμφέροντά του; Έδώ ακριβώς αρχίζει ο ρόλος των εξαιρετικών ανθρώπων στην κοινωνική και πολιτική εξέλιξη του λαού. Αντίς να φιλοσοφούν ή να μοιρολογούν, χώνουνται ανάμεσα στο Λαό, κηρύττουν, ανοίγουν μάτια, δημιουργούν νέα κατάσταση, που δεν πέφτει από τον αθέρα, ούδ' από το μέτωπο ενός ανθρώπου, αλλά πηγάζει από τα βάθη κ' ύστερα φανερώνεται στην επιφάνεια, στον Τύπο, στη Βουλή που ο ρόλος της είναι καθαρώς δευτέρας τάξεως, βοηθητικός παράγων και όχι δημιουργικός. Τι έκαμαν αυτοί οι περίφημοι νέοι άνδρες που άραδιασα τα όνόματά τους παραπάνω; Κρατώντας βέβαια μια επιστημονική αντίληψη της άρρώστιας που έλύωνε ήμέρα την ήμέρα τον έθνικό οργανισμό προέβησαν εις τα εξής κινήματα: Ένα δειλινό επήγαν μερικοί απ' αυτούς στο «Μπάρ» του Φαλήρου και έκαμαν τον Έκπαιδευτικό Όμιλο. Και ως να μη έφθανεν ή σύστασή του ή Έλληνικώτατα κομματαρχική έκαμαν και ένα «Δελτίο» αντιλαϊκό, άμαχο, δειλό, αντιπροπαγανδιστικό, μοιρολογικό. Πρέπει να γίνη μια εξαίρεση για το Δελμούζο που πήρε με άληθινά δημιουργική μέθοδο τον άγωνά. Άλλοι πάλι έκαμαν την περίφημη «Κοινωνιολογική Εταιρεία» ή όποια επήρε κοντά ίεροκρυφίως τα άχνάρια παλαιών σοσιαλιστών, δίχως καθόλου να νοιαστή πως έξω από τους τραμβαγέρηδες ήταν κόσμος και κοσμάκης πεθαίνων από την πείνα, χωρίς να ξέρη το γιατί και ό όποιος ήμπορούσε να πληροφορηθή πως ή πείνα του δεν είναι από την ανάγκη του Στρατού και του Στόλου, άλλ' από το ότι 30 εκατομμύρια του άρπάζουν οι τσιφλικάδες «πρός προστασίαν της Γεωργίας», άλλα τόσα ή έγχώριος βιομηχανία για να δίνη δουλειά στον εργάτη, είτε δυό δραχμές την ήμέρα και να του παίρνη πέντε με την προσωπίδα της προστασίας της έγχωρίου Παραγωγής. Ρωτήστε έναν άνθρωπο του λαού, ρωτήστε και βουλευτάς λαϊκούς, αν ξέρουν τί πληρώνει ό λαός στην Όλιγαρχία της Βιομηχανίας και της Παραγω-

γής. Όχι μόνον είδηση δεν έχει, αλλά είναι έτοιμος να παλαβώσει από τη χαρά του άμα ακούση πως ό Βενιζέλος άνάστησε το νεκρωμένο Έμπόριο — τον παρασιτισμό δηλαδή — και πως ή έφρετινή έσοδεία του Καραπάνου, του Ζωγράφου, του Πλατανιώτη πηγαινει λαμπρά και πως ηύξησαν αι καταθέσεις των Τραπεζών.

Γι' αυτόν τον άγώνα έχρειάζονταν μια μηχητική ιδιοσυγκρασία, μια λαγαρή διάνοια και μια δυνατή ήθικη έπιβολή φθάνουσα στα σύνορα του ειδώλου. Τα δυό πρώτα χαρίσματα τα έδωκεν ό Θεός άφθονα στο Βενιζέλο. Το τρίτο, την ήθικη έπιβολή την έδωκεν ό Λαός par intuition στον Κρητικό πολιτικό. Μήτε των δυνατών άγώνων του στην Κρήτη είχε καθαρήν αντίληψη, μήτε την αίσθηση της πραγματικότητας — το μεγαλύτερο χάρισμά του(*) κατέλαβε ποτέ, μήτε τη νεοπλαστική όρμητικότητά του. Ίσως έδω να έχη ελη την αξία του το δόγμα της ματεριαλιστικής έρμηνείας της Ιστορίας: «Αμα ένας λαός θέλει έναν άνθρωπο τον βρίσκει όπως τον θέλει. Ό λαός ό Έλληνικός ήθελεν ένα άνθρωπο να αποκαταστήση ή μλλον να οργανώσει το πολιτικό Κράτος άκέραιο και ασάλευτο από τις κοινωνικοθρησκευτικές παραδόσεις του. Ό Βενιζέλος — άνθρωπος από κείνους που μιλεί ό Πλούταρχος στον Κικέρωνα, αξιος δηλαδή για κάθε «μάθημα και μηδέν λόγου μηδέν παιδείας άτιμάζων ειδος» έστρώθη σ' ένα χρόνο — ούτε σε ένα χρόνο — παρουσίασε το Άστικό Κράτος ουσιαστικά ίσως όχι στην έντέλεια, αλλά αντίστοιχο και παραπάνω από εκείνο που ή τελευταία Έλληνική κατάντια επέτρεψε στον έγκέφαλο του λαού να σκισάρη. Μήπως όμως φταίει ό Βενιζέλος αν ή κατάντια αυτή ήταν τόση ώστε να άλλαλαζή ό κόσμος από ευγνωμοσύνη γιατί πλέον δεν του κλέδουν τις γίδες και δεν του σηκώνουν τ' άλωνι; Ή μήπως ό Βενιζέλος καμαρώνει γι' αυτό το κατόρθωμά του και έπεσε στις δάφνες του να κοιμηθή πλέον ήσυχος; Ή θαρρείτε ότι είπε ποτέ πως ή στρατιωτική παρασκευή του Τόπου και αι γενικά γραμμά της κοινωνικής του πολιτικής στα εργατικά και στο άγροτικό ήταν το ιδεώδες του;

Θα είχε δίκαιο να υπερηφανευθή για τη θεμελίωση Γεωργικής πολιτικής, την όποιαν βέβαια δεν την βλέπομεν ως μέσον ενισχύσεως της Παραγωγής άλλ' ως όργανο κινήσεως του νεκρού άγροτικού κόσμου, ως δύναμη καθαριστική και έξυψωτική του πνευματικού του επιπέδου, χωριστική συμφερόντων, δημιουργική τάξεων, πηγή οικονομικής πάλης, άρα μετασχηματισμού του κοινωνικού καθεστώτος.

(*) Πόση δυνατή ήταν αυτή ή αίσθηση και πόσον υπερηρωικά έφανερώθη στην Κρήτη με κτυπήματα κατά της έλληνικής παραφροσύνης που περιμενε τη λύση των έθνικών ζητημάτων να τη φέρη ό Βασιλεύς μέσα στις βαλίτσες του από την Εύρώπη, θα το ειπούμε πλατειά σε κάποια σημειώματα που ετοιμάζουμε επάνω στη ζωή του Βενιζέλου έδώ και στην Κρήτη.

Ἄλλὰ μ' ἔδην τὴν γενναία τοῦ προσπάθεια νὰ τὴν ἐπιστημονικοποιήσῃ, νὰ τὴν συστηματοποιήσῃ, νὰ τὴν προσανατολίσῃ μὲ νέους γεωπόνους, μὲ Στατιστική, μὲ Συμβούλια Γεωργικά, νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Παρασιτοκρατίας καὶ τῆς Ὀχλοκρατίας δὲν ἐστάθη ὡς τὴ στιγμὴ πολὺ τυχερὸς στὴν γενικὴ ἀρχιτεκτόνησί της. Ὁ Μιχαλακόπουλος τοῦ ἐφάνηκεν ὁ καλλίτερος. Τὸν ἀρπαξὲ ἀμέσως ἔχοντας τὴν πόλεμο εἴκοσι βουλευτῶν καὶ τὴ φιλοδοξία ἄλλων εἴκοσι γιὰ τὸ Ὑπουργεῖον αὐτό.

Καὶ νὰ δύο μεγάλα, ἴσως τὰ μεγαλείτερα ἐμπόδια στὴν Κυβερνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ Βενιζέλου. Ἀπ' ἑνὸς καμμιά εἰδικὴ προπαρασκευὴ τῶν νέων — μὰ ἀπολύτως καμμιά, πλὴν τοῦ Κουτούπη γιὰ τὰ Οἰκονομικά — καὶ ἀπ' ἑτέρου ὄχι ὁ καθένας ἀπ' αὐτούς, ἀλλὰ καὶ εἴκοσι νέοι τῆς δευτέρας γραμμῆς καὶ ἑκατὸ τῆς ἀθλιωτέρας ἀναλφαθητωσύνης ἔτοιμοι μὲ τὸ φράκο στὰ χέρια γιὰ Ὑπουργοί, γιὰ Πρόεδροι, γιὰ Νομάρχαι, γιὰ γενικοὶ γραμματεῖς, γιὰ πρεσβευταί, γιὰ καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου. Τί ἦρωσ γιὰ τὴ ρωμαντικὴ ψυχὴ τοῦ κ. Χριστουλάκη θὰ ἦταν ὁ Βενιζέλος ἂν ἕνα πρωτ' ἀνοίγε τὸ στόμα του νὰ εἴπῃ τί εἶδε καὶ τί ἄκουσε σ' αὐτὴ τὴ διαίτη :

— Κύριοι, μ' ἐπνίξατε μὲ τὴ θυρωδία σας. Πᾶν καλλιὰ μοῦ καὶ βγάλτε τὰ μάτια σας.

Νὰ ἕνας Βενιζέλος ἔξοχος. Καὶ ἔπειτα ; Τί θὰ ἔδωκεν ἀπὸ αὐτό ; Αὐτὸς θὰ ἐκάθονταν πειὰ στὴ Χαλέπα κ' ἐμεῖς καλύτερα ἐδῶ. Ἡ παρασιτοκρατικὴ τάξη — κι' ὅταν λέμε παρασιτοκρατικὴ τὴν εὐρύνομε ὡς τὸ κάθε κολλάρο -- τὸ διεφθαρμένο κολλάρο -- γιὰ νὰ θυμηθῶ γιὰ φράση τοῦ Καρκαθίτσα — ἢ πολὺμορφῇ λοιπὸν παρασιτοκρατικὴ τάξη θὰ ἐπνίγε στὴ στιγμὴ μιὰ νέα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασι ποὺ πλάθεται κάτω ἀπὸ τὴς φτεροῦγες τοῦ Βενιζέλου. Ποιὸς ἔχει τὸ κουράγιο νὰ ἀρνηθῇ ὅτι αὐτὸς ὁ δυνατὸς ἀνασασμὸς κάποιου αἰθριο εἶναι ἀνήθησι ποὺ δίχως τὸν ἴσχιον ἑνὸς Βενιζέλου θ' ἀργούσε νὰ φανῇ, ἂν ἐφαίνετο ποτὲ στὴν ἐποχὴ μας ; Ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ καφάσια τῶν κἀνοντας κέρτε στὴ Δημοτικὴ ἐβγήκαν στὸν ἀγῶνα ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ αὐτὸς εἶπε πῶς εἶναι δημοτικιστής. Ἄνθρωποι θεωρούμενοι μωσῶνι ἐπήραν δρόμον στὴν κοινὴ Γνώμη μὲ τὸν ἠρωϊσμό του νὰ εἴπῃ σὲ μιὰ Βουλὴ ὑπεραστικὴ ὅτι αὐτὸς εἶναι σοσιαλιστής. Ἄνθρωποι ποὺ τὸν ἔλεγαν ὡς προχτές «Ψυχούλα» ἐβγήκαν στίς ἐπαρχίες καὶ περιφέρουν τὸ Βενιζέλο «μπαϊράκι» γιὰ τὸ στήσιμο νέας ἐφημερίδος ἐρχομένης ὅπως βεβαιώνει «νὰ εἰσαγάγῃ νέα ἴθη στὴ δημοσιογραφία». Τέλος ἕνας ἄνθρωπος, ὁ Κουτούπης, ποὺ πολέμησε ἐπιστημονικὰ τὸ Βενιζέλο στὴ Βουλὴ μοῦ ὠμιλοῦσε πρὸ ἡμερῶν ὡς ἑξῆς :

— Ἀλλοίμονό μας ἂν λείψῃ ὁ Βενιζέλος.

Ἄν ὁ Βενιζέλος εἶναι τετράπλευρος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δηλαδὴ τοὺς ὠρισμένης περιοχῆς βέβαια θὰ λείψῃ γρήγορα. Ἄλλ' ἂν εἶναι ὅπως δυνατὰ τὸ πιστεύομε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ ὅπως

λέγει, κάπου ὁ Ἐμερσον, ξανοίγουν κάθε μέρα νέες πάντες, ποὺ δὲν καρφώνονται σὲ μιὰ κατάστασι ἀλλὰ περπατοῦν ἀγκαλιαστὰ μὲ τὴ ζωὴ παίρνοντας ὅλες τὴς μορφές τῆς κινήσεώς της καὶ τὴς καινούργιες λαμπράδες τῆς ὁμορφιάς της, βέβαια καμμιά δύναμη δὲν ἔχ τὸν πνίξῃ. Ἐστάθη, ἔζησε, ἐπηρρέασε μιὰν Ἑλλάδα ἀξιοθηρήτου πνευματικῆς καταστάσεως, δίχως νὰ τοῦ δοθῇ ἢ εὐκαιρία νὰ διδάξῃ εὐρύτερα καὶ βαθύτερα, νὰ προπαρασκευάσῃ ἐνσυνείδητη κοινὴ γνώμη, τὴν ὁποῖαν εὐκαιρία θὰ εἶχε μόνο ἂν ὅταν ἦλθε στὴν Ἀθήνα, ἔμενε κάμποσα χρόνια ἀντιπολιτευόμενος. Ἡ ἀνάγκη νὰ ἀνασυνταχθῇ τὸ διαλυμένο Κράτος μᾶς ἐστέρησεν αὐτὴ τὴν εὐκαιρία. Ἄλλ' ἀνασυντάσσων ἢ μᾶλλον φέρων ἀπὸ τὸν φευδαλισμὸν εἰς τὰ ἀστικὰ γαίτες τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος μὲ πάλιν ἀνάμεισ' ἀπὸ πλῆθος δυνατῶν παρασιτικῶν συμφερόντων μὲ φίλους καὶ συνεργάτας βλαχοδημηρχικωτάτων πνευματικῶν δριζόντων, μὲ κοινὴν συνείδησι ἀφκιαστικῆς, ἐφταμηνίτικῆς, πολιτικοπνευματικῆς τάξης πάσχουσιν ὄχι ἀπὸ πραγματολογικὸ νεοῖδεατισμὸν, ἀλλὰ ρωμαντικὸ νεοανδρισμὸν, μὲ πολιτικὸν ἀντουράζ τὸσον ἀποψηφοποιημένον ἐγκεφαλικῶς ὅστε πολλὰς φορὰς νὰ μοῦ κἀνῃ τὴν ἐντύπωσι ἐκλογικῶν ἀθαικίου, ἐπερπάτησε μολαταῦτα τὸσον μονότροπα, τὸσον εὐθύγραμμα στὴν ἰδέα του νὰ βοηθήσῃ μιὰ νέα κοινωνικὴ σύνθεσι, ποὺ ἂν αὐτὴ τύχῃ νὰ μὴν τὸν ἔχῃ μεθαύριο ἀρχηγὸ στὸ γενικὸ φανέρωμά της, κανεὶς δὲν θὰ τοῦ ἀρνηθῇ ὅτι αὐτὸς ἀνείξε μὲ τὸ στήθος του τὸ δρόμον ποὺ ὀλίγοι ἐψάυαν καὶ χιλιάδες τὸν ἐφράζαν.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

ἈΛΕΞΑΝΔΡΑ ΛΕΚΚΑ

Εὐλογημένο τρεῖς φορὰς τὸ ζηλευτὸ τὸ σπίτι μὲ τὸ τραπέζι τὸ πλατὺ τὸ βραδυνό.
Γύρω πολὺχμοι κορμοὶ καὶ δροσερὰ βλαστάρια ἀπὸ τὸν πάππο ὡς τὸ παιδί κι' ἀπ' τὸ παιδί ὡς τ' ἀγγόνι.
Χαιδεύει ἢ λάμπει ἢ βριδονὴ κεφάλια ἀσημωμένα καὶ καστανὰ καὶ παιδικὰ μαλλιάκι χρυσαφένια.
Πετάει τὸ γέλοιο ὀλόδροσο σὰν τὸ νερὸ ἀπ' τὴ βρύση καὶ κεραστὴς τοὺς ἢ χαρὰ ποθεῖ νὰ τοὺς μεθύσῃ.

Θλίψη βιρεὶα κι' ἀπάντεχη στὸ γελαστὸ τὸ σπίτι μὲ τὸ τραπέζι τὸ πλατὺ τὸ βραδυνό.
Γύρω τριγύρω σκύβουνε περίλυπα κεφάλια στοῦ πόνου τὴν πνοή.
Γυναίκας πολυαγάπητης ποθοῦν διμὲ τὸ μίλημα.
Νιᾶς μάννας τὸ χαρούμενο τὸ γέλοιο λαχταροῦν καὶ κόρης ἀφεγάδιαστῆς τὰ νιώτα τ' ἀνθισμένα.
Τραγοῦδι εἶταν ὁ λόγος της, τὸ γέλοιο της δροσοῦλα κ' εἶταν ἀνθὸς κ' εἶταν πουλί στὸ ζηλεμένο σπίτι.
Καὶ τώρα ;... ἢ θλίψη σιγαλὰ μαυροντυτὴ κερνάει κ' ἢ ἀνατριχίλα τοῦ χαμοῦ σκυφτὴ μοιρολογαί.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΠΠΛΑ